УДК 338.2

DOI: https://doi.org/10.32841/2413-2675/2021-49-4

Левченко С.П.
аспірант кафедри менеджменту,
Інститут права, економіки та міжнародних відносин
Міжнародний гуманітарний університет
Levchenko Serhii
International Humanitarian University
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-4465-1679

ЕФЕКТИВНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ

EFFICIENCY AND EFFECTIVENESS IN A CONTEXT OF A HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: CLASSIFICATION AND PROBLEMS OF DEFINITION

Анотація. У статті проаналізовано існуючі визначення ефективності у контексті вищої освіти, як ті, що дає словник англійської мови, так і вітчизняних і зарубіжних вчених. Автором даної публікації було встановлено, що багато авторських визначень ефективності збігаються за своєю сутністю, на основі чого було згруповано види ефективності. Також, у статті зазначені деякі напрями реформування вищої освіти, як вітчизняний, так і зарубіжний досвід. Окрім цього, проаналізовано підходи до оцінювання діяльності ЗВО у «ТОП-200 Україна», та зарубіжних рейтингах, зокрема, uniRank, QS, NatureIndex. виявлено орієнтацію цих рейтингів на науковий процес, без орієнтації на студентоцентризм та надано обґрунтування щодо можливостей поліпшення ефективності українських закладів вищої освіти (ЗВО) з орієнтацією на студентоцентризм.

Ключові слова: ефективність, ефективність ЗВО, вища освіта, оцінка діяльності ЗВО.

Постановка проблеми. Станом на 2019/2020 навчальний рік в Україні налічується 281 заклад вищої освіти (ЗВО) [1]. У низці літературних джерел йде мова щодо низької ефективності діяльності ЗВО. У сучасній науковій літературі існує велика кількість визначень ефективності, проаналізувавши які можна дійти до висновку, що єдиного розуміння ефективності у вітчизняних наукових джерелах немає. Наразі, в Україні відбувається реформування системи вищої освіти. Згідно зі Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки МОН, «Головною проблемою розвитку вищої освіти залишається відсутність довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку України, що ускладнює створення моделі вищої освіти, адекватної цілям майбутнього країни.» [2, с. 5]. Тобто, МОН визнає, що діяльність ЗВО в Україні не є ефективною, з чого виходить інша проблема – визначення ефективності у контексті вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню ефективності у контексті вищої освіти приділяли увагу як зарубіжні вчені, так і вітчизняні, тому, підходи до визначення ефективності різняться. Однак, ці визначення залежать від зворотного зв'язку та власного бачення ефективності зацікавлених сторін (стейкхолдерів), тобто існують багато визначень ефективності, які використовуються в залежності від поставлених цілей.

Згідно з Канвал, ефективність може бути описана, як колективний внесок внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів [3, с. 21]. Однак, у своїй роботі Канвал вживає термін «performance», а не «efficiency». Мельник зауважив, що концепція ефективності визначається двома характеристиками: залучення дійсного та перевіреного еталона результату

(бенчмарк), на який націлена ефективність та виходячи зі співвідношення попиту та пропозиції ефективності [4, с. 176]. Краузе визначає ефективність, як ступінь досягнення визначених цілей, або перспективний результат встановлених цілей [5]. З цього визначення виходить, що параметри ефективності не є чітко закріпленими, вони є індивідуальними та залежать від керівництва організації.

У вітчизняних джерелах, найбільш популярним визначенням ефективності є відношення ефекту до результату витрат. Цього визначення притримуються С.В. Мочерний та О.А. Устенко. На думку Жнякіна Б.О. та Краснової В.В. «Ефективність – це співвідношення результату (ефекту) з витратами, що викликали цей ефект» [6]. По своїй суті, на нашу думку, ці два твердження дублюють одне одного. Також, С.В. Мочерний та О.А. Устенко виділяють два види ефективності – економічну та соціальну. Згідно з ними, «Соціальна ефективність – відповідність результатів господарської діяльності основним соціальним потребам і цілям суспільства, інтересам окремої людини. Економічна ефективність — досягнення найбільших результатів за найменших затрат живої та уречевленої праці» [7]. Сватюк, Миронова та Миронов, у контексті дистанційної освіти виділяють чотири види ефективності: соціально-педагогічна, організаційна, технологічна та економічна [8].

У іноземних джерелах немає однозначного синоніма слову «ефективність». Так, наприклад, Оксфордський словник англійської мови дає наступні визначення:

– efficiency – «якість робити щось добре, без зайвих витрат грошей, або часу» [9];

– effectiveness – «факт створення очікуваного або бажаного результату; факт створення успішного результату» [9];

– efficacy – «можливість чогось отримати бажаний результат» [9].

Однак, у Оксфордському словнику не зазначено тлумачення «performance», як аналог ефективності. Dictionary.com визначає performance, як «спосіб чи ефективність, з якою щось реагує або виконує цільове призначення» [10]. У даному випадку ефективність була зазначена, як efficiency, тому, можна зробити висновок, що у англомовних джерелах performance та efficiency є синонімами та стосуються зменшення грошових витрат, а effectiveness та efficacy спрямовані на визначення ефекту як можливість отримати заданий результат.

О.П. Величко у своїх наукових напрацюваннях розглядає ефективність як кумулятивну величину та наголошує щодо необхідності реформування української системи вищої освіти. Зокрема, на його думку, задача ЗВО полягає у сприянні зацікавленості викладачів ЗВО у науковій роботі, адже дослідження показує низький рівень зацікавленості. Також, ним запропоновано план механізму підвищення ефективності наукової діяльності науково-педагогічного персоналу (НПП) шляхом зовнішнього стимулювання. Зокрема, він пропонує, щоб рейтинг ЗВО публікувало Національне Агентство із Забезпечення Якості Вищої Освіти на основі проведення акредитаційного процесу [11].

Згідно з К. Щадковським, для успішного адаптування, ЗВО повинен розвиватись за 6 напрямками: онтологія, форма власності, політика, стратегія державного регулювання, переваги ЗВО та фінансування. Згідно з онтологічним напрямом, ЗВО повинен дати відповідь на питання «Що існує у ЗВО та як існує?», «Які ідеї можна побачити через призму наукової діяльності ЗВО?». У політиці (як державної, так і місцевої) він передбачає визначення цілей вищої освіти, цінностей, визначення конфліктів та їх сторін. У напрямку форми власності повинні бути відповіді на наступні запитання: «Хто володіє закладом?», «Хто контролює заклади?», «Хто володіє продукцією?», «Який обіг продуктів закладу?». Державне регулювання повинно забезпечити прозорий та демократичний освітній процес із забезпеченням автономії ЗВО. Також ЗВО повинен мати чіткі переваги, за яким цей ЗВО буде популярним серед усіх стейкхолдерів. Щодо фінансування, ЗВО повинен визначитись із наступними запитаннями: «Що фінансується та ким?», «Хто та як фінансує установи?» та «Хто сплачує за вищу освіту та дослідження?» [12].

На думку керівника секретаріату НАЗЯВО М. Винницького, мала наявність українських ЗВО у світових рейтингах спричинена тим, що такі рейтинги формуються на основі наукової, а не освітньої діяльності. Також, він диференціює такі поняття, як «дослідник» та «викладач», адже, а його словами, «хороший дослідник та хороший викладач – це дві абсолютно різні речі»[13].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У статті, на основі проаналізованих літературних джерел надано власну класифікацію ефективності та визначено недоліки у системі оцінювання діяльності ЗВО «ТОП-200 Україна», на основі чого надані пропозиції щодо оцінювання ефективності українських ЗВО.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є систематизація набутих знань щодо ефективності у контексті вищої освіти та надання рекомендацій щодо оцінювання діяльності ЗВО на макрорівні.

Виклад основного матеріалу. На основі проведеного літературного огляду, на нашу думку, є доцільним гармонізація понять, які пов'язані з ефективністю з іноземних джерел із вітчизняними. Пропонуємо використовувати такі поняття, як кумулятивна ефективність (effectiveness) та оптимізаційна ефективність (efficiency). Кумулятивна ефективність – факт створення бажаного або успішного результату. Ефект від кумулятивної ефективності у контексті вищої освіти є сукупним внеском від внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів у якість освітнього процесу. З цього визначення випливає, що кумулятивна ефективність тісно пов'язана із поняттям «якість». Оптимізаційна ефективність – здатність мінімізувати витрати на виробництво чогось або здійснення процесу. У контексті вищої освіти оптимізаційна ефективність – це здатність мінімізувати витрати на здійснення освітнього процесу з боку ЗВО (рис. 1).

З цього рисунку можна сказати, що ці поняття не є синонімічними, але вони тісно взаємопов'язані та не протирічать одне одному, як може здатись на перший погляд. При неправильному управлінні системою вищої освіти на державному рівні скорочення фінансування ЗВО може привести до суттєвого зниження якості навчання. Однак, саме оптимізаційна ефективність представляє більший інтерес, враховуючи велику кількість ЗВО на території України.

За даними Укрстату, протягом останніх п'яти років кількість закладів вищої освіти змінюється незначно. На 2019/2020 н.р. в

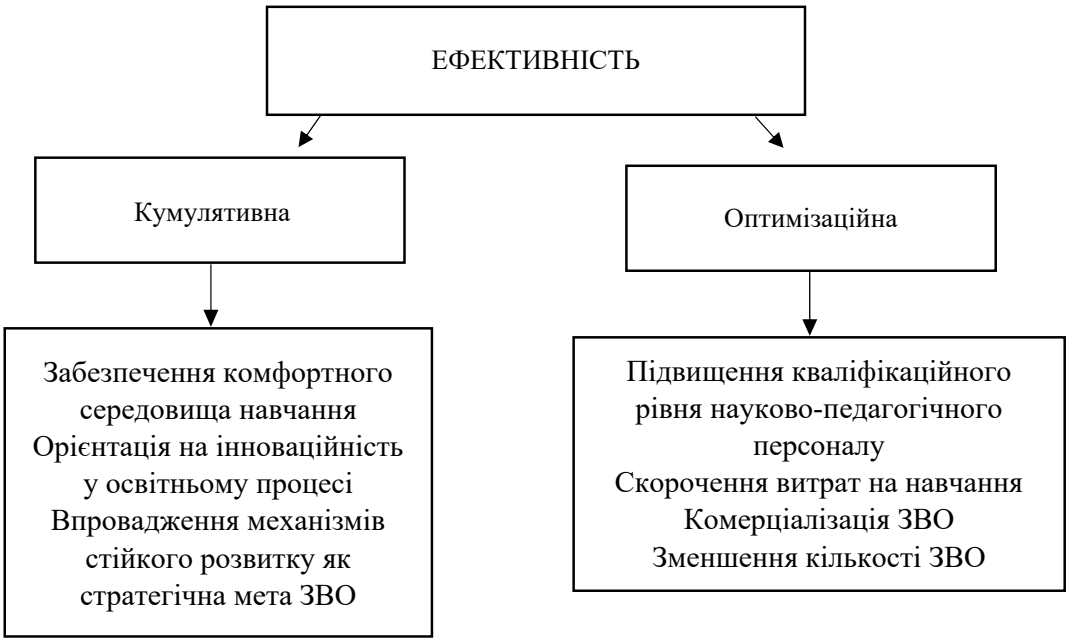

Рис. 1. Види ефективності

Джерело: сформовано автором на основі [8]

Україні налічується 281 ЗВО. На рис. 2. представлено загальну кількість ЗВО в Україні у період 2010/11 н.р. – 2019/2020 н.р. за даними Держстату [1].

Проаналізувавши рис. 2, можна зробити висновок, що найбільш суттєве скорочення кількості ЗВО відбулося у 2014/15 н.р. Причиною такого скорочення стали окупація АР Крим та окремих регіонів Донецької та Луганської областей. Таке скорочення кількості ЗВО мало політичний характер, а не оптимізаційний. Однак, за даними Webometrics станом на липень 2020 в Україні налічується 317 ЗВО, з них 33 посідають місце від 1001 до 5000, а 77 – від 5001 до 10000 [14]. Це дозволяє зробити висновок, що українська вища освіта не є конкурентоспроможною у порівнянні з іншими кра-

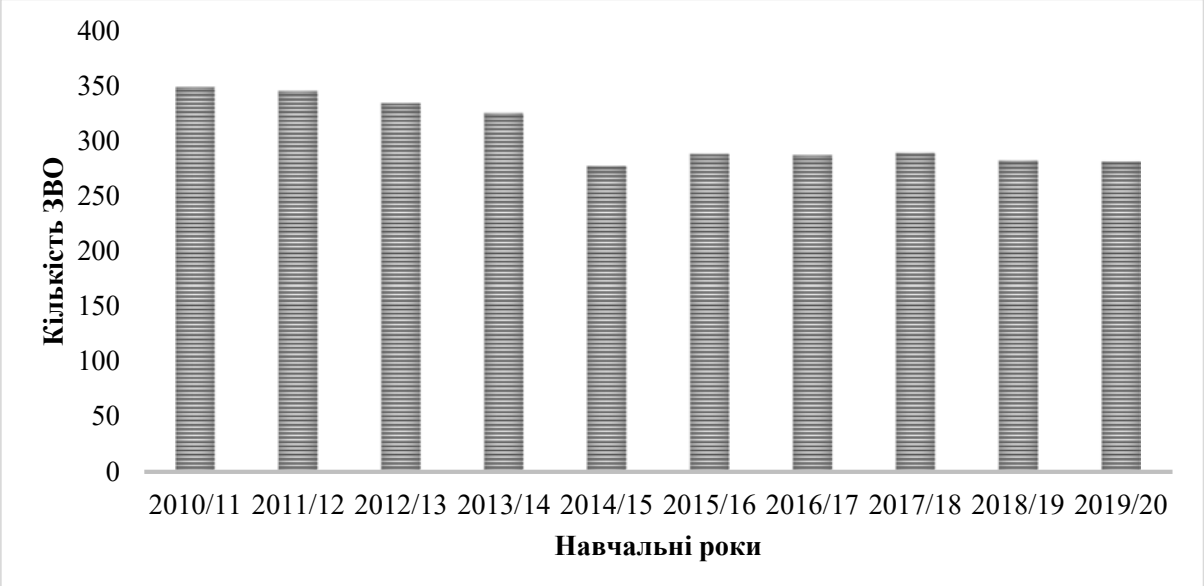

Рис. 2. Динаміка кількості ЗВО

Джерело: сформовано автором на основі [1]

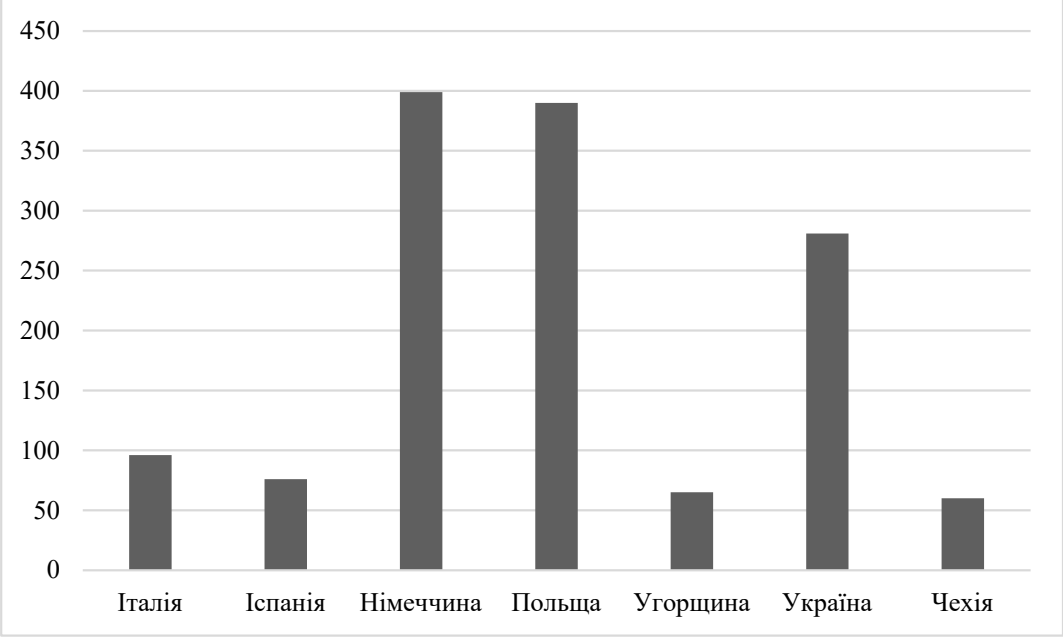

Рис. 3. Кількість ЗВО по деяким країнам Європи

Джерело: сформовано автором на основі [1; 15; 16; 17;18; 19]

їнами, не зважаючи на велику кількість ЗВО, а отже, не є ефективною з точки зору як кумулятивного, так і оптимізаційного ефекту. З метою збільшення оптимізаційного ефекту, існують приватні ЗВО, які спрямовані на отримання прибутку. На рис. 3 зображена кількість ЗВО у деяких країнах Європи.

Як можна побачити з рис. 3, серед обраних європейських країн більша кількість ЗВО тільки у Німеччині та Польщі. Однак, дослідження показує, в цілому, низьку ефективність польських ЗВО [20]. Серед великої кількості німецьких ЗВО, 3 входять до першої сотні, 6 – від 101-200, 28 – 201-500, 20 – 501-1000, 72 – 10001-5000 та 129 – 5001-10000. Такі показники дозволяють нам вважати німецьку систему вищої освіти ефективною з обох аспектів. У порівнянні з кількістю ЗВО в Україні, німецька виглядає більш ефективною.

В Україні існує рейтинг ТОП-200 Україна, який оцінює діяльність вітчизняних ЗВО. Він здійснюється Центром міжнародних проєктів «Євроосвіта» в партнерстві з міжнародною групою експертів IREG Observatory on Academic Ranking and Excellence [21]. Цей рейтинг оцінюється на основі 10 показників, що надані у табл. 1.

Проаналізувавши дані показники, можна зробити висновок, що деякі з них мають під собою формальний характер. Зокрема, uniRank відносить до організацій, що мають відношення до акредитації освітніх процесів Міністерство закордонних справ, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство економіки та розвитку, Міністерство культури, проте, uniRank не відносить Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти до організацій, що акредитують освітній процес в Україні, що визначено відповідними Положеннями [22; 23]. У рейтингу QS серед українських ЗВО наявні лише сім [24]. Схожу ситуацію можемо помітити у рейтингу Nature Index, де серед ЗВО України наявні лише 12 [25]. З іншого боку, мала наявність українських ЗВО у таких міжнародних рейтингах дає можливість стверджувати, що українська вища освіта слабко визнається деякими рейтингами.

Окрім цього, рейтинг ТОП-200 Україна враховує за якість підготовки здобувачів

Таблиця 1

Показники розрахунків місця у рейтингу ТОП-200 Україна

Вага показника	Оцінювання виду діяльності	Відкрите джерело доступу до показника
QS World University Rankings	0.145	Академічна діяльність
Scopus	0.145	Науково-видавнича діяльність
Webometrics	0.145	Оцінка науково-дослідницьких досягнень університетів через порівняння їх Інтернет-сайтів
Участь в програмах Erasmus+ Європейського Союзу	0.145	Міжнародна діяльність
Nature Index	0.10	Цитованість наукових праць вчених університету у високорейтингових наукових виданнях
UniRank	0.10	Якість представлення та популярність ЗВО у Інтернет-просторі на основі незалежних вебометричних показників
Результати Всеукраїнських студентських олімпіад 2018/2019 і конкурсів наукових робіт 2019/2020 (за сумою балів)	0.055	Якість підготовки
Премії Президента України та Верховної Ради України для молодих вчених	0.055	Навчально-наукова робота
Кількість отриманих патентів вченими університету в 2020р.	0.055	Винахідницька діяльність
Середнє зважене значення для рейтингів ЗВО за кількістю поданих заяв абітурієнтами та середнім конкурсним балом в 2020 році	0.055	Привабливість університету для абітурієнтів

Джерело: сформовано автором на основі [21]

лише результати всеукраїнських олімпіад та наукових робіт, тобто ЗВО оцінюється по кількості активних студентів, які беруть участь у цих видах діяльності. Однак, у ТОП-200 Україна не відображений зв'язок із зовнішніми стейкхолдерами у освітній діяльності – роботодавців та не врахована студентоцентрованість, яка є одним із пріоритетних напрямів діяльності ЗВО.

Висновки і пропозиції. Ми проаналізували літературні джерела, і дійшли до висновку, що серед вітчизняних та зарубіжних вчених немає єдиної думки щодо визначення поняття ефективності вищої освіти. Також огляд зарубіжної літератури показав, що деякі науковці плутають терміни «efficiency», «effectiveness» та «performance». На нашу думку ефективність вищої освіти має амбівалентну природу. З одного боку, вона може вважатись як сукупний вплив усіх стейкхолдерів для отримання бажаного або очікуваного результату, а з іншого – це мінімізація витрат на здійснення освітнього процесу. Дійсно, може скластись враження, що ці поняття протирічать одне одному, що, на нашу думку, може спричинити негативний вплив на ЗВО з боку керівництва, адже скорочення витрат може бути ірраціональним, тому, цей процес повинен також враховувати вплив на якість освітнього процесу. Іншою проблемою ефективності вищої освіти в Україні є велика кількість ЗВО у порівнянні з іншими європейськими країнами. Однак, лише небагато з них визнаються у світових рейтингах. Для оцінки діяльності ЗВО існує список «ТОП-200 Україна», який, на нашу думку, не враховує при розрахунку рейтингів ЗВО студентоцентризм. Також, деякі дані, що беруться до уваги при розрахунку рейтингу ЗВО не є об'єктивними. Зокрема, розрахунки uniRank, які неправильно визначають організації, що акредитують освітній процес в Україні. Якість підготовки здобувачів, згідно з «ТОП-200 Україна», на нашу думку, також оцінюється необ'єктивно, адже вибірка оцінювання у такому випадку буде одиничною, а не масовою у порівнянні з рештою здобувачів. Замість цього, пропонуємо оцінювати якість підготовки здобувачів за середнім балом диплому, адже, таким чином, вибірка буде значно більшою, що дасть змогу оцінити якість підготовки точніше, бо оцінка буде проводитись враховуючи якість підготовки усіх здобувачів. Однак, у такому випадку виникає загроза завищення оцінки здобувачів. На нашу думку, контроль за якістю навчання повинен здійснюватися наосліп, щоб забезпечити об'єктивність екзаменатора, як під час ЗНО. Тому, у перспективі подальших досліджень із оцінки ефективності діяльності українських ЗВО пропонуємо звернути увагу на зв'язок ЗВО та роботодавців та студентоцентризм, на основі чого ввести відповідні критерії оцінювання, дані для яких будуть отримуватись шляхом анкетування відповідних сторін. Окрім цього вважаємо доцільним також ввести критерій оцінювання, який стосується працевлаштованості випускників ЗВО. На нашу думку, такий підхід дозволить більш об'єктивно оцінити ефективність діяльності ЗВО. Також, питання щодо розрізнення викладачів та науковців так і залишається дискусійним. На нашу думку, вплив на ефективність діяльності ЗВО повинна чинити не тільки наукова діяльність, але й освітня, причому, освітня діяльність повинна мати значно вищий коефіцієнт, аніж наукова.

Література:

1. Вищі навчальні заклади. веб-сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html (дата звернення: 16.06.2021).
2. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. веб-сайт. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf (дата звернення: 16.06.2021).
3. Kanwal S. Impact of performance management system on organisational performance of higher education institutions: a case study of Pakistan : дис. – University of Salford, 2018.
4. Melnyk S.A. et al. Is performance measurement and management fit for the future? *Management Accounting Research.* 2014. Т. 25. №. 2. С. 173-186.
5. Krause O. Performance Management: Eine Stakeholder-Nutzen-orientierte und Geschäftsprozess-basierte Methode. Springer-Verlag, 2006.
6. Жнякін Б.О., Краснова В.В. Економіка підприємства: навчальний посібник для вузів. Донецьк : Альфа-прес, 2005. 160 с.
7. Мочерний С.В., Устенко О.А. Основи підприємницької діяльності: посібник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2005. 280 с.
8. Сватюк О.Р., Миронов Ю.Б., Миронова М.І. Оцінювання ефективності дистанційного навчання. *Електронний науковий вісник «Керівник.ІНФО».* URL: https://kerivnyk.info/

2017/12/svatiuk-myronov-edn.html (дата звернення: 16.06.2021).
9. Oxford Learner's Dictionaries. URL: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/ (дата звернення: 16.06.2021).
10. Dictionary.com. URL: https://www.dictionary.com/ (дата звернення: 16.06.2021).
11. Velychko O., Velychko L., Kharytonov M. Managing efficiency in higher education: A case of Ukrainian universities. *Social Sciences.* 2018. Т. 7. №. 8. С. 138. URL: https://doi.org/10.3390/socsci7080138 (дата звернення: 17.06.2021).
12. Szadkowski K. The common in higher education: a conceptual approach. *Higher Education.* 2019. Т. 78. №. 2. С. 241–255. URL: https://doi.org/10.1007/s10734-018-0340-4 (дата звернення: 17.06.2021).
13. Винницький: Український бакалаврат може дати фору Західній магістратурі. URL: https://life.znaj.ua/387552-vinnickiy-ukrajinskiy-bakalavrat-mozhe-dati-foru-zahidniy-magistraturi?fbclid=IwAR34J2_bMYmbq7D9joFzeWPRk07BdaHhMK7DKIZuZ18hBYfGzqqREzb5xFc (дата звернення: 17.06.2021).
14. Countries arranged by Number of Universities in Top Ranks. URL: https://www.webometrics.info/en/distribution_by_country (дата звернення: 17.06.2021).
15. Free Apply – World's Largest University Catalog. URL: https://free-apply.com/en (дата звернення: 17.06.2021).
16. Destination Guides: Study in Spain. URL: https://www.topuniversities.com/where-to-study/europe/spain/guide (дата звернення: 17.06.2021).
17. HRK German Rectors' Conference. The Voice Of The Universities веб-сайт. URL: https://www.hrk.de/hrk-at-a-glance/ (дата звернення: 17.06.2021).
18. Universities in Poland. URL: https://www.unipage.net/en/universities_poland (дата звернення: 17.06.2021).
19. Universities in the Czech Republic. URL: https://www.unipage.net/en/universities_czechia (дата звернення: 17.06.2021).
20. Brzezicki Ł. et al. The efficiency of public and private higher education institutions in Poland. Gospodarka Narodowa. *The Polish Journal of Economics.* 2020. Т. 304. №. 4. С. 33-51. DOI: https://doi.org/10.33119/GN/128218 (дата звернення: 17.06.2021).
21. Рейтинг Університетів України «Топ-200 Україна 2021». URL: http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=6868. (дата звернення: 17.06.2021).
22. Ukrainian Higher Education-related Organizations. URL: https://www.4icu.org/institutions/ua/ (дата звернення: 17.06.2021).
23. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» щодо Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти»: прийнятий 14 червня 2016 року № 1415–VIII (Верховна Рада України). *Офіційний вісник України,* 2016.
24. QS World University Rankings веб-сайт. URL: https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2021 (дата звернення: 17.06.2021).
25. 2021 tables: Institutions – academic. веб-сайт. URL: https://www.natureindex.com/annual-tables/2021/institution/academic/all/countries-Ukraine (дата звернення: 17.06.2021).

References:

1. Higher Educational Institutions (2020). Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html (accessed 16 June 2021).
2. Strateghija Rozvytku Vyshhoji Osvity V Ukrajini na 2021–2031 roky [Strategy of a higher education development for 2021–2031 years]. Available at: http://www.reform.org.ua/proj_edu_strategy_2021-2031.pdf (accessed 16 June 2021).
3. Kanwal S. (2018) Impact of performance management system on organisational performance of higher education institutions: a case study of Pakistan. (PhD Thesis), University of Salford.
4. Melnyk S.A., Bititci U., Platts K., Tobias J., Andersen B. (2014) Is performance measurement and management fit for the future? *Management Accounting Research,* no. 25(2), pp. 173–186.
5. Krause O. (2005) Performance Management – Eine Stakeholder-Nutzen-orientierte und Geschaftsprozess-basierte Methode, Technische Universitat Berlin, Berlin.
6. Zhnjakin B.O., Krasnova V.V. (2009) Ekonomika pidpryjemstva [Business economics]. Donetsk: Alfa-pres. (in Ukrainian)
7. Mochernyj C.V., Ustenko O.A. (2005) Osnovy pidpryjemnycjkoji dijaljnosti [Fundamentals of entrepreneurship]. Kyiv: Vydavnychyj centr «Akademija». (in Ukrainian)
8. Svatjuk O.R., Myronov Ju.B., Myronova M.I. (2017) Ocinjuvannja efektyvnosti dystancijnogho navchannja [Evaluating the effectiveness of distance learning]. *Elektronnyj naukovyj visnyk «Kerivnyk.INFO».* Available at: https://kerivnyk.info/2017/12/svatiuk-myronov-edn.html (accessed 16 June 2021).
9. Oxford Learner's Dictionaries. Available at: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com (accessed 16 June 2021).
10. 10. Dictionary.com. Available at: https://www.dictionary.com (accessed 16 June 2021).
11. Velychko O., Velychko L., Kharytonov M. (2018) Managing efficiency in higher education: a case of Ukrainian universities. *Social Sciences,* no. 7(8), p. 138.
12. Szadkowski K. (2019) The common in higher education: a conceptual approach. *Higher Education,* no. 78(2), pp. 241–255.
13. Vynnycjkyj: Ukrajinsjkyj bakalavrat mozhe daty foru Zakhidnij maghistraturi. Available at: https://life.znaj.ua/387552-vinnickiy-ukrajinskiy-bakalavrat-mozhe-dati-foru-zahidniy-magistraturi?fbclid=IwAR34J2_bMYmbq7D9joFzeWPRk07BdaHhMK7DKIZuZ18hBYfGzqqREzb5xFc (accessed 17 June 2021).
14. Countries arranged by Number of Universities in Top Ranks. Available at: https://www.webometrics.info/en/distribution_by_country (accessed 17 June 2021).
15. Free Apply – World's Largest University Catalog. Available at: https://free-apply.com/en (accessed 17 June 2021).
16. Destination Guides: Study in Spain Available at: https://www.topuniversities.com/where-to-study/europe/spain/guide (accessed 17 June 2021).
17. HRK German Rectors' Conference. The Voice Of The Universities. Available at: https://www.hrk.de/hrk-at-a-glance/ (accessed 17 June 2021).
18. Universities in Poland. Available at:https://www.unipage.net/en/universities_poland (accessed 17 June 2021).
19. Universities in the Czech Republic. Available at: https://www.unipage.net/en/universities_czechia (accessed 17 June 2021).
20. Brzezicki, Ł. (2020). The efficiency of public and private higher education institutions in Poland. Gospodarka Narodowa. *The Polish Journal of Economics,* no. 304(4), pp. 33–51. DOI: https://doi.org/10.33119/GN/128218 (accessed 17 June 2021).
21. Rejtyngh Universytetiv Ukrajiny "Top-200 Ukrajina 2021" [Ranking of universities in Ukraine "Top200 Ukraine"]

Available at: http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=6868 (accessed 17 June 2021).
22. Ukrainian Higher Education-related Organizations Available at: https://www.4icu.org/institutions (accessed 17 June 2021).
23. Verkhovna Rada of Ukraine. (14th June 2016) Zakon Ukrajiny «Pro vnesennja zmin do Zakonu Ukrajiny «Pro vyshhu osvitu» (shhodo Nacionaljnogho aghentstva iz zabezpechennja jakosti vyshhoji osvity» (2016) [Ukraine's law: On Amendments to the Law of Ukraine "On Higher Education" Concerning the National Agency for Quality Assurance in Higher Education].
24. QS World University Rankings Available at: https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2021 (accessed 17 June 2021).
25. 2021 tables: Institutions – academic Available at: https://www.natureindex.com/annual-tables/2021/institution/academic/all/countries-Ukraine (accessed 17 June 2021).

Аннотация. В статье проанализированы существующие определения эффективности в контексте высшего образования, как те, что дает словарь английского языка, так и отечественных, и зарубежных ученых. Автором данной публикации было установлено, что многие из авторских определений эффективности совпадают по своей сути, на основе чего были сгруппированы виды эффективности. Также, в статье указаны некоторые направления реформирования высшего образования, как отечественный, так и зарубежный опыт. Кроме этого, проанализированы подходы к оценке деятельности высших учебных заведений в «ТОП-200 Украина», и зарубежных рейтингах, в частности, uniRank, QS, NatureIndex. выявлено ориентацию этих рейтингов на научный процесс, без ориентации на студентоцентризм и образование, предоставлено обоснование возможностей улучшения эффективности украинских высших учебных заведений с ориентацией на студентоцентризм.

Ключевые слова: эффективность, эффективность УВО, высшее образование, оценка деятельности УВО.

Summary. The article analyzes the existing definitions of effectiveness in the context of higher education, both those provided by the English dictionary, and domestic and foreign researchers, based on which the types of effectiveness are grouped. In addition, this article shows the differences between given definitions – efficiency and effectiveness. Also, the article indicates some areas of reforming higher education, both domestic and foreign experience. According to the author and reviewed literature, there should be a motivational system for the teaching staff in university, which should not be formal. In addition, author compares numbers of the higher-educational institutions in Ukraine and some other European countries – such as Germany, Poland, Czech Republic, Spain, Italy, Hungary and Poland and analysed its effectiveness. Ukraine has a large number of universities, around 281. The lagers numbers have only Poland and Germany. The effectiveness of higher-educational universities is being varied from its scientific activities. In addition, approaches to assessing the activities of higher educational institutions in the "TOP-200 Ukraine" and foreign rankings, in particular, uniRank, QS, NatureIndex, have been analyzed. For example, uniRank ranking system refers to Ukrainian Higher Education-related Organizations those, which is not related to a higher-educational process, such as Ministry of a Foreign Affairs, Ministry of Health, Ministry of Culture, but does not refer National Agency for Higher Education Quality Assurance, which gives an accreditation to an educational programs of Hugher Education Universities. The orientation of these ratings to the scientific process is revealed, without focusing on student-centrism and education. In the author's opinion, there should be criteria, which shows the feedback from the students about educational process and which reveals the quality of educational process. The substantiation of the possibilities for improving the efficiency of Ukrainian higher educational institutions with an orientation on student-centrism is provided.

Keywords: efficiency, efficiency of HEI's, higher education, evaluation of activity of HEI's.